

Parmenides

De vader van de metafysica

Een inleiding tot zijn filosofie

Gebaseerd op the History of Philosophy, A.C. Grayling

Inhoudsopgave

- 1 Leven en context
- 2 Het gedicht “Over de Natuur”
- 3 De Weg van de Waarheid
- 4 De Weg van de Mening
- 5 Invloed en nalatenschap

- Geboren rond 515 v.Chr. in Elea (Zuid-Italië).
- Kwam uit een rijke familie.
- Leerling van Xenophanes, maar oneens met diens opvattingen.
- Schreef zijn filosofie in dichtvorm (hexameters), net als zijn leermeester.
- Beïnvloed door de Pythagoreeër Ameinias, voor wie hij een heiligdom bouwde.
- Volgens Plato ontmoette de jonge Socrates hem rond 450 v.Chr.

Het Proem (inleiding)

Een jongeman wordt in een wagen meegenomen naar een godin, die hem belooft:

“Je zult alles van mij leren.”

Maar hij moet haar woorden zelf toetsen:

“Oordeel door argumentatie.”

Het gedicht bestaat uit twee delen:

- 1 **De Weg van de Waarheid** (over het Zijn)
- 2 **De Weg van de Mening** (over de schijnwereld)

Wat is “Het Zijn”?

Kenmerken van “Wat Is”

- Ongeboren en onvergankelijk
- Een uniek geheel
- Onbeweeglijk
- Volmaakt en compleet
- Eeuwig

“Noch Was Het ooit, noch Zal Het zijn, want Het Is Nu, Een, Continu.”

Denken en Zijn zijn hetzelfde

Het kernargument

- ① Je kunt niet denken over wat niet is.
- ② Wat je kunt denken, moet bestaan.
- ③ Daarom: denken en zijn zijn identiek.

“Hetzelfde is denken en Zijn.”

Gevolg

Verandering is onmogelijk, want die veronderstelt dat iets *niet* is en dan *wel* wordt.

Is het Zijn fysiek of abstract?

- Parmenides beschrijft het Zijn als een **bol**.
- Aristoteles zegt dat hij **geen niet-fysieke realiteit** erkende.
- Het Zijn is waarschijnlijk het **universum zelf**: alle fysieke realiteit in zijn totaliteit.

Problemen met een fysieke interpretatie

- Ruimte: oneindig of eindig?
- Tijd: bestaat die wel als er geen verandering is?

Waarschuwing van de godin

“Hier zal ik mijn betrouwbare woorden en gedachten over de waarheid sluiten. Leer voortaan de overtuigingen van stervelingen, luisterend naar de misleidende ordening van mijn woorden.”

- Een kosmologie met vuur en “donkere nacht” als tegengestelde principes.
- De zon, maan en melkweg zijn mengsels van licht en duisternis.
- Een godheid stuurt alles aan.
- **Maar:** dit is slechts schijn; het is de weg van de “tweehoofdige stervelingen”.

De invloed van Parmenides

Directe volgelingen

- **Zeno**: beroemde paradoxen (Achilles en de schildpad) om tijd en verandering te weerleggen.
- **Melissus**: verdedigde de leer van het Ene.

Plato en de Platonisten

- Parmenides wordt in een dialoog van Plato geëerd.
- Zijn onderscheid tussen schijn (zintuigen) en ware realiteit werd een centraal thema in de filosofie.
- Dit thema heeft de hele westerse filosofie en wetenschap beïnvloed.

“Parmenides markeert een zeer belangrijk moment in de geschiedenis van de filosofie; hij is een keerpunt, want de invloed die hij uitoefende op degenen die na hem kwamen was enorm, of ze nu zijn opvattingen aanvaardden of het met hem oneens waren.”

Zijn grootste bijdrage: Het onderscheid tussen de wereld van de zintuigen (schijn) en de wereld van de rede (waarheid).